

SELF írás

KEMÉNY GYÖRGY ÖNVALLOMÁSA

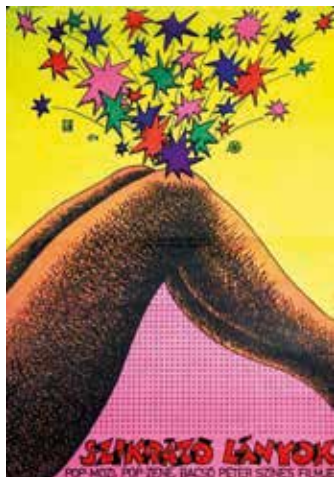
Maczó Péter

Biztos vagyok benne, hogy Rembrandt szeret engem.

– mondta Marc Chagall, és ezzel a meggyőződéssel mondhatjuk mi magunk is, hogy szeretünk téged, Kemény György. Az elmúlt évtizedek minden sajátos történelmi és személyes emléke, amely téged hozzánk köt, képekben és ebben az önvallozásban fellelhető.

Grafikusokat bemutató interjúink többsége élő beszéd után rögzített szöveg, amelyre volt kivétel eddig is (Bányai István amerikás párbeszéde), s most ez a több mint fél évszázadot felölelő vallomás, amelyben az idén épp nyolcvan esztendőös képzőművész mesél.

Itt az ideje, hogy bemutassuk Kemény Györgyöt, a Széchényi Művészeti Akadémia frissen megválasztott tagját!

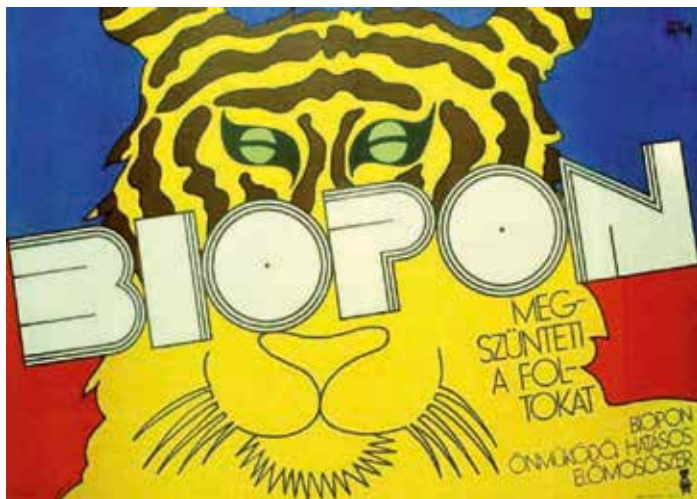


Nagyszerű dokumentumfilmet készített rólam Forgács Péter nemrég. A mozi így kezdődik: ülök egy nagy fekete térben szemben a kamerával, és várom az első kérdést. Megkapom. Ezt: ki vagy te? És én csak ülök és ülök, és nem tudok válaszolni... Most itt kísérletet teszek arra, hogy valamelyest mégis megpróbálkozzam a filmben elmaradt válasszal.

GYEREKKOR

Édesapám kereskedő ember létére („elvetélt művész vagyok”, mondogatta) egészen kicsi koromtól bevezetett a művészet világába, a Szépművészeti Múzeumba vitt, és előtte megmutatta az oszloposor feletti timpanonban a kentaurok és lapithák harcát





ábrázoló szoborcsoportot. A Fővárosi Képtárba absztrakt kiállításra mentünk, 11 éves lehettem, amikor megtanultam Lossonczy Tamás nevét. Megkaptam tőle Lyka Károly művészettörténetét, de Kállai Ernőtől „A természet rejtett arcá”-t is. Akvarellversenyezettünk a Margitszigeten. A Zeneakadémián bérletünk volt egy Bach, Beethoven, Bartók koncertsorra. A könyvespolcra sorra olvastam el Kosztolányi, Thomas Mann novelláit, József Attila verseit. Mindezt faltam, azóta is ezeken az alapokon nyugszik tudásom. Nagyon sokat rajzoltam és írtam, verset, novellát, mindkét foglalkozás, a rajzolás is, az írás is vonzott.

FIATALKOR

Kisképző, azaz a Képzőművészeti Gimnázium. Kőkemény 50-es évek voltak, Rákosi-diktatúra, amikor elkéstem reggel, az egyébként munkásfestő igazgató közölte velem, hogy az imperialisták Amerikában most tapsolnak, mert hátrálatom a szocializmus építését. Ám nagyon sokat rajzoltunk,





volna, akkor madarat tudtam volna fogni örömben. 1956-ban felvették a Főiskolára, szinte rögtön egy megrázó forradalmi gyűléssel kezdődött a tanév, november 4. tragédiája után nem részletezem, milyen feszült volt a légkör jó ideig a pártkatonák és a művésztanárok, diákok között. De rajzoltunk, festettünk, részkarcoltunk és litográfiákat készítettünk, a jóleső munkába temetkezés akkor is gyógyír volt minden bajra, mint mindig. A művészettörténetet, építészettörténetet nagyon

és ezt imádtam. Azt is, hogy összebarátkoztam Lakner László osztálytársammal, aki már akkor kimagasló festőtehetség volt, és olajozottan tudtunk művészetről beszélgetni. A Képzőművészeti Főiskolára éves késéssel vettek fel, ami előnyömmre vált, édesapám távoli rokonának férje, Gábor Pál volt a kor egyik legjobb plakáttervezője, tipográfusa, és egy teljes évet műtermében töltve beavatott a plakáttervezésbe. Negyedíves betűkompozíciókat kellett készítenem színt,



mindent kitalálva Helveticával, Bodonival, és így tovább, vonalzóval, körzővel, tuskihúzóval és temperával, két hetet kaptam mindegyik feladatra. Még emlékszem most is, hogy az első kapott szövegem a „foltos termet” volt. 1956. nyarán rendeztek az Erzsébet téren a (sajnos már lebontott) remek Nemzeti Szalonban egy igen színvonalas országos plakátkiállítást, melyre Gábor Palinál készített „vizsgamunkámat”, egy „III. Richard” plakátot be is zsűriztek. Ha megkértek



szerettem, de legjobban Barcsay Jenővel az anatómiaórák szüneteiben a művészetről beszélgetést. Azt mondta: „Meg kell tanulni nagyon rajzolni, meg kell tanulni az anatómiát, és ismerni kell a teljes művészettörténetet, de amikor befejezed az iskolát és elkezded önálló művészpályádat, akkor mindezt el kell felejteni.” Meg ezt is: „A művészet egy

hatalmas épület, és a művésznek az a dolga, hogy egy téglát, bármilyen kicsit, de a saját tégláját hozzáadja ehhez az épülethez.” Tőle tanultam a legtöbbet az ottani öt év alatt. Meg Lakner Lacitól, aki iskola-társ és barát maradt továbbra is, és akinek Epreskert melletti műtermében délutánonként többen összegyűltünk beszélgetni, és az ő nagy tájékozottságából, kortárs művészet ismeretéből, ami zenére, irodalomra, filmre is kiterjedt, meríteni. Az elektronikus zenét, Nono-t, Stockhausen-t, de kéziratban Camus-t is nála ismertem meg. Fontos volt még akkoriban itt a „vasfüggöny” mögött, a nyugati művészet-től elzárva, utazási lehetőség híján a Fészek Könyvtárba járnunk, ahol Molnár Éva (aki ugyanott azóta is szuperaktív) beszerezte számunkra a legújabb nyugati művészeti folyóiratokat, művészeti albumokat, amelyekből, tehát a reprotékából nyílt ki számunkra a világ.

PÁLYAKEZDÉS

Tervezőgrafikus lettem, elsősorban plakátok tervezője. Azt gondoltam, gondolom, hogy ahol mindkét számomra fontos elem, a kép és a gondolat, a szöveg azonos felületen, ráadásul nagy méretben találkozik, az a plakát. Mindig szöveggel komponált festmények tekintetem, mint Lautrec, vagy Berény Róbert, és törvényszerűségei sem mások, mint a jó önálló műveknek.

PÁRIZSBAN

Irgalmatlan nagy lökést adott pályámon, hogy az '56-ban Párizsba költözött Gábor Pál 1963-ban meghívott egy hónapra magához. Döbbenetes sokk volt számomra a kiáltó elmentét megnyomorított, szürke világunkból átlépni az eleven élet, a lüktető kortárs művészet akkori fővárosába. És a meglepetés, az erejét próbálgató új amerikai művészet, a pop-art is betette a lábát Párizsba, épp akkor, frissessége, életöröme,





humora, ereje egy másodperc alatt meghódított.

ITTHON

Nem volt mese, hazajövet pop art plakátokat kezdtem készíteni nagy hivatalos elutasítással (túl harsány, pornó, vad, nem szocreál), de a másik oldalról nagy szakmai és közönség-sikerrel. A „Biopon megszűnteti a foltokat”, a „Fahrenheit 451 fok” és a „Régi idők focija” filmplakátok, a „Stúdió 58-68” hatalmas pink keze beszédtema lett. És amikor Presseréknek, az LGT-nek kezdtem dolgozni, lemeztasakjaikat és plakátjaikat tervezni, akkor főként „Bummm!!!” című munkámmal (amúgy ezt a lemezcímét is én találtam ki) majdnem olyan népszerű lettem én is, mint maguk a zenészek. 1968 újabb fontos fordulatot hozott pályámon: Molnár Éva meghívott kiállítást rendezni

a Fészek Klubba. Kaptam az alkalmon, és miután sosem elégített ki csak tervezőgrafikákat készíteni, vonzott önálló művek létrehozása is, hónapokig szinte alvás nélkül összehoztam a kiállítást pop art képekből, sőt egy nagy, konzervdobozokból épített „Laokoon csoport” plasztikával is tetézttem. Most már a nem plakátos művésztszadalom is észrevett, Beke László készített velem interjút, és épp most, 48 évvel később a Szépművészeti Múzeum–Nemzeti Galéria birtokába került egyik ott kiállított, még nem festett, hanem fotómontázs képem, ez készült akkor legelsőként. A sikerem felbuzdulva egy évvel későbbi kiállításra is készült ugyanott, póre, csak fém konzervdobozokból terveztem plasztikákat, kettő el is készült, a „Konzervatív szék” (a cím kétértelmű, anyagára is utal) az-



óta sok reprodukcióban megjelent, de a tárlat nem jött létre, állami kultúrpolitika párti művészcsoporthoz megfúrta, mint idegen, „nyugatmajmoló” művészetet. Jött viszont 1970-ben Kenedi János, hogy egy barátjával Kőszeg Ferenc kopár, L alakú cselédszobájában lakik, lenne-e kedvem kifesteni. Volt! Egy éven át minden szombaton zsíros kenyerek és olcsó borok közepette dolgoztam több jelentkező segítségével a szekkón, mint kiderült, a demokratikus ellenzék főhadiszállásán, és improvizáltam, mint egy jazz-zenész, mert menet közben mondták „megrendelőim” a hol politikai, hol szex témát, amelyeket máris a falra rittyentettem. A mennyezet és a falak tele lettek popos színeimmel, formáimmal, és

nagy tömegben ünnepeltük a megnyitót. Egy, a liftházzal érintkező fal kivételével meglepően ép ma is, megóvándó budapesti örökség lett, és a 100 éves pesti házak napján néhány éve óránként hozták a buszok a szekkóra kíváncsi csoportokat, mind a tulaj Kőszeg Ferenc, mind az én nagy örömömré.

A POP UTÁN

Úgy működök, hogy amikor valamibe magányosan belekezdök, de egy idő után egyre többen készítenek hasonló munkákat, akkor, tapasztalatom szerint, körülbelül tízévenként valami épp ellenkező útra térek. Így volt ez a poppal is, amikor már sok plakátról harsogtak a színek az oszlopokon, akkor egy reggel előhalásztam





eközben párhuzamosan sok mással is foglalkoztam, többek között Nam June Paik hatására tereket rendeztem be működő tévék építményeivel, mindig is érdekelt a térberendezés.

AZ UTOLSÓ VACSORA

1982-ben jött el az alkalom, hogy kiállítási lehetőséget kapva az akkor a Műcsarnokhoz tartozó Dorottya Galériában tárlatot rendezhessek. Ezzel ragadtam meg a lehetőséget, hogy sok év után együtt lezárhassam mind szálkás Rotring-

főiskolai 6B-s fekete ceruzáimat, és tanulmányrajz-szerűen realista fekete rajzzal oldottam meg további témáimat, majd egy idő után átváltottam a ceruzáról szintén fekete Rotring csőtollra, és sok éven át rajzokat is, plakátokat is evvel a technikával készítettem. Mások találták ki, hogy ez „szálkás” korszakom volt, amit vállalok, szeretem rajzolásakor a kézjegyét, akár a hibát is, a röccögőséget. A légy is lecsúszik róla fogpaszta simaságú, zavarba ejtően fotó tökéletességű szuperrealizmus sosem állt közel hozzám. Mind-

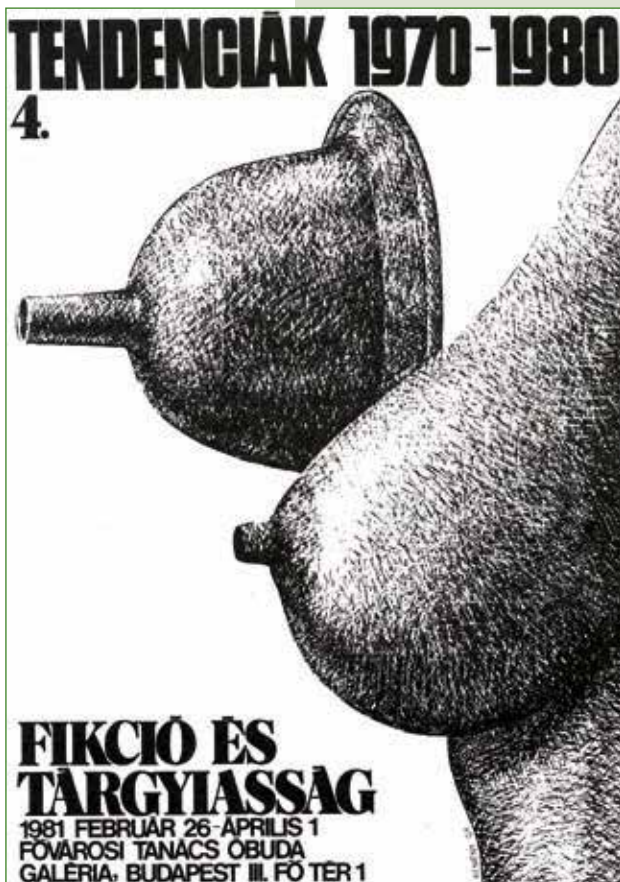


rajz korszakomat, mind tévé-készülékes munkáimét. „Az utolsó vacsora” című térberendezésem – részint Leonardo zseniális műve iránti tiszteletből – egy fekete térben létrehozott valódi, megterített, középen vekni kenyeret is tartalmazó asztal, 12 széke fölött egy-egy Apostol nevével azonos nevű barátom, ismerősöm tollrajz arcképe függött, a tizenharmadik szék fölött, Jézus helyén azonban csak egy tévé-készülék állt, amely folyamatosan követte az aktuális tévé-műsört mindaddig, amíg a néző az asztalhoz közeledve egyszer csak saját, erős fénnnyel megvilágított arcát látta meg a képernyőn. A teremben,

akár egy diszkóban (vagy a Notre Dame-ban) állandóan változott a szín, és különböző vallások egyházzenéi is szóltak. Ez pályám egyik legfontosabb tárlata volt, megdöbbentően sok nézővel, a korszak kiállításaitól merően eltért, egy ízben még kerekesszékes csoport is begurult az asztal elé...

UTÁNA

Utána felszabadult, expresszív, nagyméretű rajzok, plakátok sorozatába kezdtem, visszatérve a színekhez színes filctollakkal, majd krétákkal ismét több éven át. Amikor Pinczehelyi Sándor meghívott, hogy 1999-ben a Pécsi Galériában rendezzek életmű-kiállítást, ezek a munkák



voltak a záró darabok. Azaz mégsem, akkor már vagy fél éve átváltottam a komputerre, a digitális munkára, és első digitális rajzsorozatomat dia-programszerűen vetítettem egy oldaltermecskében. Nos, azóta szinte nem láttam papírost, csak a gépben dolgozom immár tizennyolcadik éve! Leragadtam a legegyszerűbb gyerekrajzprogramnál, a bmp-nél, változatlanul nem igényelem a szupergrafikus programokat, a formák sima ragyogását, imádom továbbra is a hibát, a kézjegyet és új lát



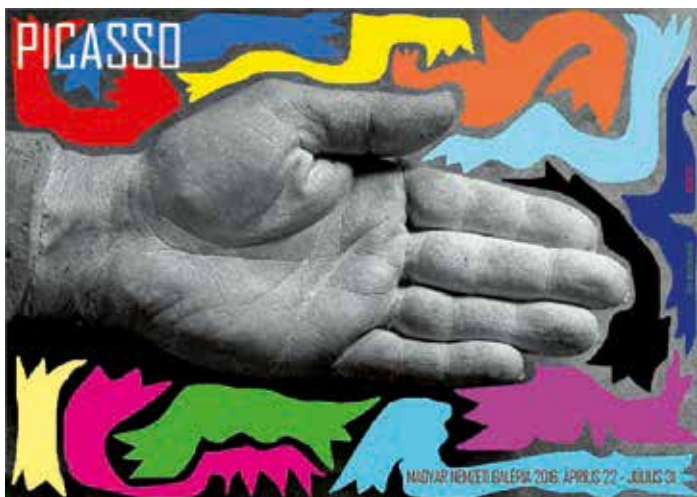
lást, és absztrakt expresszionista képekbe kezdtem egyik napról a másikra, élvezve a digitális munka lehetőségét, hogy nagy, igényeim szerint időnként kétméteres nyomatokat is lehet készíteni belőlük. Ez annyit változott igen hamar és máig, hogy ösztönös absztrakt formáim mögé becsúsztatom szünet nélkül készülő több ezer fényképet valamelyikét, és a fotómotívum meg az öt eleinte átfestő, újabban csak körülölelő szalagszerű, amőbaszerű, tubusélnék színpázmák (na-

pikszelsz! Nagy lökést és munkakedvet adott a 2005-ben megalakult Magyar Plakát Társaság számos bel- és külföldi kiállítása, megjelenése, akciója, kötete, mindegyikben lelkesen veszek részt, és kizárólag vadozatúj plakátokkal minden esetben. További három társaságnak is belső vagy külső tagja vagyok, például a Typoszalonnak is, sok jó tárlattal.

AZ UTOLSÓ ÉVEK

Tíz éve, 2006 őszén itt most nem részletezett okokból abahagytam a figurális ábrázó-





gyon szeretem Matisse vidám, optimista színvilágát) érdekes kapcsolatba, harmóniába vagy épp drámai ellentétbe kerülnek egymással képeimen, vagy azok szöveggel ellátott változatain, a plakátokon. Most is fejbűbig ezekben vagyok, olyannyira, hogy 48 év elmúltával ismét Molnár Éva felkérésére a kiváló, profi, nagy Fészek Galériában májusban megrendezhettem

„HORROR VACUI”

című kiállításomat, mely során a címhez idomulva az egyik hatalmas fal a „horror vacui” szövegen kívül semmi mást nem tartalmazott, a vele szemben lévő vizont 24 nagyméretű képpemmel fedtem be teljesen, egyetlen centi köz, üres felület nélkül. A Louvre-ban még 1963-ban látott Rubens terem vagy Giotto Assisi-i freskói jártak már régóta a fejemben mint példák, és most sikerült megvalósítanom régi tervemet.

ELISMERÉSEK

Nem tulajdonítok kolosszális jelentőséget nekik, de egy szelfírásban illik felsorolni őket. Nos, plakáttal Varsói Plakátversenyen első díjat, Toyamában, Japánban harmadik díjat nyertem el, és Munkácsy-díjam mellett Konecni életműdíjat, Aranyrajzszög életműdíjat és Soros Alapítvány életműdíjat

is birtokolok, továbbá büszke vagyok májusi kiállítás megnyitóján a Magyar Plakát Társaságtól kapott tökéletes, 3D-s nyomtatóval készült grafikai ál-Nobel díjamban is... Nemrég a Széchenyi Tudományos Akadémia vett fel tagjai sorába, és Kemény György felkészül székfoglaló előadására a jövő év során...

